

Yttrande över SOU 2017:42 Vem har ansvaret?

Länsstyrelsen Östergötland har fått ovanstående utredning på remiss av Miljödepartementet för synpunkter.

Sammanfattning och övergripande synpunkter

Länsstyrelsen konstaterar att betydande avgränsningar har gjorts av det komplexa uppdraget, vilket medfört att såväl ansvarsfördelning som finansiering kvarstår som outrett. Utredningen motsvarar således inte de förväntningar som direktivet gav upphov till.

Länsstyrelsen stödjer förslaget om beredning av en nationell strategi. Länsstyrelsen ställer sig bakom bedömningen att alla delområden som avgränsats behöver utredas i samband med strategiarbetet.

Länsstyrelsen delar uppfattningen om att det krävs nationella politiska beslut för att fastställa riktlinjer om vilket klimatscenario som ska vara utgångspunkten, samt även regionala och kommunala beslut om vilka risker som är rimliga att acceptera.

Länsstyrelsen stödjer förslaget om att Boverket får ett utökat uppdrag att vara samordnande myndighet för klimatanpassning i förhållande till bebyggelse.

Länsstyrelsen stödjer förslaget om att kommunens syn på risken för skador på bebyggelse och byggnadsverk på grund av översvämning, ras, skred och erosion och hur dessa risker kan minska eller upphöra ska framgå av översiktsplanen. Länsstyrelsen vill understryka att en sådan förändring också ställer höga krav på att statliga myndigheter lämnar de planeringsunderlag som kommunen behöver för sina översiktsplaner.

Länsstyrelsen ställer sig mycket tveksam till förslaget om ett undantag från skyldigheten att lämna bygglov inom äldre detaljplan om det föreligger risk för översvämningar och erosion. En sådan ordning skulle leda till alltför stor rättsosäkerhet för fastighetsägaren och även passivisera kommunens planeringsarbete.

Länsstyrelsen stödjer förslaget om ökade regleringsmöjligheter för en optimerad hantering av dagvatten.

Länsstyrelsen välkomnar utredningens förslag om ökad tilldelning av resurser för länsstyrelsernas regionala samordning av klimatanpassningsarbetet.

Länsstyrelsen Östergötlands detaljsynpunkter

7. Utredningens slutsatser, betänkanden och förslag

7.2 Gällande ansvarsfördelning

Länsstyrelsen anser att författningsförslagen inte är tillräckliga för att förtydliga ansvarsfördelningen mellan stat, kommun och enskilda fastighetsägare för anpassning av befintlig bebyggelse till ett klimat i förändring. Det är positivt att öka betydelsen av grundligt och fortlöpande arbete med översiktsplanering, men i dagsläget innebär det inte några bindande ställningstaganden. Reglering i detaljplan är ett stabilare redskap för att säkerställa att bebyggelsen får en lämplig utformning. Länsstyrelsen ställer sig undrande till hur det kommer att kunna hanteras av kommunerna och länsstyrelserna i praktiken då det finns lagförslag (i Översiktsplanutredningen) på att i ökad utsträckning slopa detaljplaneskedet och föra över samhällets ansvarstagande till bygglovsansökan?

7.3 Analys om risker på grund av klimateffekter och en strategi i översiktsplanen

Länsstyrelsen stödjer förslaget som stärker lagstiftningen för översiktsplanen, samtidigt som det tydliggör kommunernas och även Länsstyrelsens roll för att stötta kommunerna i klimatanpassningsarbetet. Länsstyrelsen ser det som viktigt att utredningens förslag om stöd till kommunerna genom en förbättrad myndighetsstruktur och ett heltäckande finansiellt stöd är nödvändigt för att kommunerna ska kunna uppfylla kravet om riskanalys i översiktsplanen. Behoven av planeringsunderlag och kompetensutveckling hos berörda handläggare kommer att öka både på kommuner och länsstyrelser. Stort behov av att alla berörda instanser får tillgång till ökad kompetens inom hydrologi och hydraulik för att kunna hantera riskerna i planprocessen. Länsstyrelsen anser att det är nödvändigt att Boverket och andra expertmyndigheter förmedlar kunskaper och erfarenheter inom området på ett bättre sätt.

7.4.2 Utredningens förslag om beredning av och innehåll i en nationell strategi

Länsstyrelsen stödjer förslaget om tillsättandet av en ny utredning för förslag till nationell strategi och nationell samordning. I samband med denna nya utredning bör övriga avgränsade frågor tas upp, samt att klimatanpassningsarbetet också inkluderar företag och medborgare. Okunskapen gäller även i hög grad synergieffekter och konsekvenser för komplexa system i naturen som påverkar biologisk mångfald och ekosystemens tjänster, förutom sakfrågor om folkhälsa, grundvattenbildning, framtida konkurrens om vatten och fuktskador på svenska byggnadsmaterial. Detta gäller även konsekvenser och påverkan av klimatanpassningsåtgärder i sig.

Då klimatanpassningsarbetet har pågått under ett antal år är det konstruktivt att framtagandet av strategin sker i bred samverkan med nyckelaktörer för att få större relevans och genomslagskraft, helt i linje med vad som skett i denna utredning.

7.4.3 Utredningens förslag om en ny myndighetsstruktur

Länsstyrelsen stödjer förslaget om att Boverket får ett utökat uppdrag att vara samordnande myndighet för klimatanpassning i förhållande till bebyggelse. Länsstyrelsen stödjer förslaget om att utökat uppdrag till Boverket gällande tillsynsvägledning om översvämning till länsstyrelserna även ska inkludera ras, skred och

erosion. Länsstyrelsen anser det viktigt att tydliggöra länsstyrelsernas roll inom samordningsuppdraget. Länsstyrelsernas planeringsunderlag är alltid kostnadsfria. Det är viktigt att även det kunskaps- och planeringsunderlag som tas fram av statliga expertmyndigheter görs tillgängliga utan kostnad för kommunerna.

7.5 Nybyggnation på riskfylld mark enligt äldre plan

Länsstyrelsen ställer sig tveksam till föreslagna ändringar då det är för ingripande gentemot berörda fastighetsägare och det kommunala planmonopolet. Ett bättre förfarande är att upphäva sådana planer med politiska initiativ, till exempel utifrån vilka risker som inte accepteras inom kommunen eller av staten, vilket kan ske med hjälp av gällande regler. Länsstyrelsen delar dock utredningens allmänna syn att samhället måste ta ett tydligt ansvar för att det framtida byggandet blir lämpligt från ett klimatanpassningsperspektiv. Därför är det av stor vikt att frågan studeras vidare.

8. Utredningens slutsatser, betänkanden och förslag; dagvatten

Länsstyrelsen delar uppfattningen att det är avgörande att platsspecifika utredningar och analyser av dagvattenfrågan i ett förändrat klimat kommer tidigt i planprocessen, redan i översiktsplanen, samt att hanteringen av dagvatten i tätbebyggelse framför allt bör vara en kommunal angelägenhet.

Länsstyrelsen betonar att förutom avledning av dagvatten även rening av dagvatten är en särskild fråga som bör utredas. Länsstyrelsen anser att det är viktigt att frågan inte tappas bort då dagvatten kan vara och i många fall är en betydande förorenare av våra vatten (yt- och grundvatten). Det handlar oftast om diffusa föroreningar som inte heller kan härledas till en specifik verksamhetsutövare. Det är viktigt att i samband med diskussionerna om vilka åtgärder som lämpar sig bäst på en specifik plats utöver fördröjning och avledning av dagvatten även beakta behovet av rening av uppsamlat dagvatten.

8.3.2 Förslagen i kapitel 7

Länsstyrelsen instämmer med utredningen i att strategi och analys med fokus på dagvatten i översiktsplanen är ett viktigt underlag att förhålla sig till i senare eventuella detaljplansdiskussioner. Om fördjupning vad gäller dagvattenhantering saknas eller inte får erforderlig plats i översiktsplanen så bör möjligheten utnyttjas att ta fram en fördjupad översiktsplan med fokus på dagvattenhanteringen idag och framtida klimatförändringar.

8.4 Ökade möjligheter för en optimerad hantering av dagvatten

Länsstyrelsen stödjer förslaget, men anser att förändringen bör samordnas med resultatet av utredningen (Dir 2015:15) gällande kommunens skyldighet att ordna vattentjänster enligt 6 § i lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster.

Länsstyrelsen anser att det är rimligt att fastighetsägaren tar ett ökat ansvar för hanteringen av dagvatten som uppstår i direkt anslutning till den egna fastigheten. Länsstyrelsen instämmer i att det är en fråga som behöver komma in tidigt i planeringsprocessen och därmed regleras i det skedet. Länsstyrelsen anser även att det finns behov av en ändring i 21 § lagen (2006:412) om allmänna vattentjänster såvida det redan idag inte ger va-huvudmannen möjlighet att begränsa fastighetsägarens rätt att fritt lämna över dagvatten till den allmänna va-anläggningen.

I utredningen anges att ekonomiska fördelar kan utgöra skäl för att begränsa fastigheternas rätt att använda en allmän va-anläggning. Länsstyrelsen saknar en analys över hur den föreslagna paragrafen förhåller sig till ett eventuellt uttag av särtaxa för dagvattenhanteringen. Kommer det att vara möjligt för huvudmannen att välja mellan att ställa krav på fastighetsägaren eller att ta ut en särtaxa?

8.5.1 En vägledning för kommunerna

Länsstyrelsen stödjer förslaget om vägledning till kommunerna gällande dagvattenhantering.

8.6 Reglering av markens genomsläpplighet

Länsstyrelsen stödjer förslaget som innebär ett nödvändigt ökat krav, men ställer sig undrande till hur det kommer att kunna hanteras av länsstyrelserna i praktiken då det finns lagförslag på att ta bort detaljplaneskedet och föra över ansvar till bygglovsansökan. Kommer det regleras i ett nytt lagförslag för översiktsplan i stället?

Länsstyrelsen anser att det är viktigt (delvis framgår detta i utredningen) att även ha grundvattnets kvalitet och kvantitet i åtanke. Exempelvis kan grundvattnet påverkas negativt vid hög genomsläpplighet i mark inom områden med höga föroreningshalter.

9. Finansiering

Länsstyrelsen anser det är av högsta vikt att finansieringsfrågan utreds snarast då den är helt avgörande för att klimatanpassningsarbetet ska kunna genomföras, både avseende riskbedömning och åtgärder. Samtidigt anser Länsstyrelsen att statliga medel för klimatanpassning ska finansiera det som är av större allmän vikt för att utveckla ett långsiktigt robust samhälle. Det är enligt vår uppfattning nödvändigt att väsentligt utökade ekonomiska satsningar görs inom detta område. Länsstyrelsen ser gärna ett statligt initiativ till ett offensivt handlingsprogram för genomförandet av klimatsäkringsåtgärder som gör det möjligt att säkerställa befintliga bebyggelsemiljöer med statliga medel

10. Konsekvensanalys

Länsstyrelsen stödjer förslaget om resursförstärkningar. Länsstyrelsen anser att finansiering av nödvändiga skyddsåtgärder behöver lyftas tydligare. Länsstyrelsen delar bedömningen att utredningens förslag innebär en något förstärkt roll med tydligare uppgifter för länsstyrelserna, och att mer resurser därmed behövs för att länsstyrelserna ska kunna stödja kommunerna.

Länsstyrelsen stödjer förslaget om finansiellt stöd till kommunerna men anser inte att det ska vara generellt utan ser vidare utredning som nödvändig. Riskbilden varierar mellan kommuner, och alla klimatrelaterade risker hanteras inte i planprocessen. En kombination av lagstiftning och stöd stärker alla kommuners möjligheter att arbeta förebyggande med konsekvenserna av klimatets förändringar.

I handläggningen av detta yttrande har, förutom undertecknade, deltagit samhällsbyggnadsdirektör Jan Persson Kultur- och Samhällsbyggnadsenheten, länsjurist Karin Fridell Rättsenheten, handläggare miljömål Igor Kejalic Miljöskyddsgruppen, byrådirektör Camilla Fogenstad Sigefjord Miljöskyddsgruppen samt handläggare Katja Webbi Miljöskyddsgruppen.

Kristina Zetterström
Länsråd

Anna Bratt
Samordnare klimatanpassningsfrågor